

СВЈЕДОЧАНСТВО О СТРАДАЊУ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ У ПРВОМ СВЈЕТСКОМ РАТУ

**Боривоје Милошевић, *Српска православна црква и
свештенство у Босни и Херцеговини у Првом свјетском рату,*
Андрићев институт, Вишеград 2016, стр. 252**

У издању Андрићевог института из Вишеграда 2016. године објављена је књига *Српска православна црква и свештенство у Босни и Херцеговини у Првом свјетском рату* аутора др Боривоја Милошевића, доцента на Филозофском факултету Универзитета у Бањој Луци.

Др Боривоје Милошевић научној јавности познат је као марљив истраживач прошлости Српске православне цркве у Босни и Херцеговини у 19. и почетком 20. вијека и један од ријетких историчара млађе генерације из Републике Српске који се посветио темељном изучавању историје Босне и Херцеговине у Првом свјетском рату. Као резултат вишегодишњег проучавања и сабирања грађе изашла је наведена монографија. Монографија је подијељена у осам поглавља, уз *Предговор* и *Закључак*.

У *Предговору* аутор је навео да је основа монографије завршни дио његове докторске дисертације *Православно свештенство у Босни и Херцеговини у аустроугарском раздобљу 1878–1918. године*, одбрањене на Филозофском факултету Универзитета у Бањој Луци 2014. Такође, у свом обраћању читаоцима, на самом почетку књиге, он о обрађеној тематици каже: "Иако проучавање историје Српске православне цркве представља једно од најважнијих и најизазовнијих питања српске историјске науке, ријетка су дјела која за предмет истраживања имају положај и страдање православне цркве и свештенства током Првог свјетског рата, а посебно на простору Босне и Херцеговине".

У првом поглављу, *Уводна разматрања*, аутор се осврнуо на досадашња истраживања о страдању Српске православне цркве и свештенства у Босни и Херцеговини у току Првог свјетског рата, дајући преглед истраживача и дјела која су од 1915. до 2015. представљена широј научној јавности. Такође, навео је и чињеницу да је недостатак архивских докумената, донекле, надокнађен мемоарском грађом и периодиком из Босне и Херцеговине, Србије и Хрватске, али и да се у случају периодике историчар "сусреће са низом проблема, прије свега

како одвојити информацију од коментара аутора чланка", јер су "ауторове емоције, национална, вјерска и политичка осјећања често утицали на правац извјештавања".

У другом поглављу аутор даје приказ положаја Српске православне цркве у Босни и Херцеговини од почетка аустроугарске окупације ових покрајина 1878. до почетка Првог свјетског рата 1914. године.

Треће поглавље, *Прилике у Босни и Херцеговини послје Сарајевског атентата*, подијелено је на три цјелине, у којима су приказане антисрпске демонстрације у покрајинама непосредно послје атентата, реакције становништва на сам чин атентата, мобилизацију и објаву рата и посљедице атентата и објаве рата, тј. забрана рада српским националним институцијама.

Четврто поглавље, *Прогон православног свештенства током рата*, кроз четири цјелине приказује прогон и страдање српског православног свештенства у току рата и његов положај, како у домаћим затворима и логорима тако и онама ван покрајина. Аутор се одлучио да ово поглавље подијели на "затворе и логоре": *Свештенство у таоцима, логорима и Поћорекове 'алеје од вјешала'; Добојски логор; Логор у Араду и Недоумице око броја страдалих свештеника у Босни и Херцеговини*.

Пето поглавље посвећено је православним свештеницима којима је суђено у велеиздајничким процесима. Аутор је овај терор аустроугарских власти приказао кроз најпознатији процес тог типа – Бањалучки велеиздајнички процес – и процес свештенику Дамјану Ђурици и другима.

У шестом поглављу, посвећеном страдању православних цркава и манастира у Босни и Херцеговини, наведени су примјери рушења манастира и цркава, претварања црквене имовине у војне зграде, претапање звона у топовску ђулад итд.

У седмом поглављу, које носи назив *Православно свештенство у хуманим мисијама и збрињавање страдалника током рата*, аутор кроз двије цјелине – *Аустроугарска ратна пропаганда и Српска православна црква и Акције спасавања дјеце и сиромашних од глади* – приказује хуманитарну акцију коју је провела Српска православна црква и поред репресалија које је трпјела од стране окупационог режима.

Осмо, посљедње поглавље, *Српска православна црква и свештенство у данима ослобођења и уједињења*, подијелено је на двије цјелине, у којима су приказани слом окупационе власти и формирање народних вијећа и став Српске православне цркве у Босни и Херцеговини према уједињењу и стварању заједничке државе.

Аутор је у *Закључку*, сумирајући и сабирајући своја истраживања о броју страдалих свештеника, између осталог написао: "Нисмо у прилици дати прецизан одговор на питање колико је православних свештеника убијено у Босни и Херцеговини током Првог свјетског рата", чиме је показао да је ова тема још увијек отворена и да јој је потребно посветити даљу научну пажњу.

Када је ријеч о коришћеној литератури и грађи, потребно је похвалити ауторову марљивост, јер је у тексту користио грађу из девет архивских институција из Републике Српске, Федерације БиХ и Србије, 15 објављених извора, 14 мемоара, успомена и сјећања, 43 новинска наслова из периода 1914–1920. године, 59 монографија и 44 чланка, расправе и прилога. Такође, монографију прати већи број фотографија.

На крају, треба рећи да је монографија *Српска православна црква и свештенство у Босни и Херцеговини у Првом свјетском рату* штампана у тиражу од 300 примјерака и да су рецензије потписали проф. др Ђорђе Микић из Бањалуке и др Радмила Радић из Београда.